

NOWOŚCI WYDAWNICZE

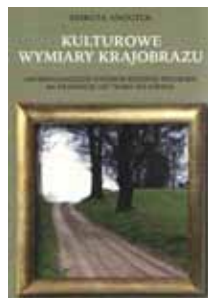

__Stowarzyszenia mniejszości narodowych, etnicznych i postulowanych w Polsce po II wojnie światowej
Pod redakcją Stefana Dudry i Bernardetty Nitschke

Niniejsza publikacja stanowi kontynuację pracy Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce po II wojnie światowej, która ukazała się w 2010 roku. Obie mają na celu usystematyzowanie wiedzy o mniejszościach żyjących w Polsce, koncentrując się na sytuacji po 1945 roku. Obecnie zamierzeniem redaktorów było przedstawienie działalności organizacyjnej mniejszości, z tego względu do współpracy zaproszono historyków, politologów i socjologów. W tym kontekście ważne stało się dokonanie wyraźnego rozróżnienia i jasnego zdefiniowania przedmiotu badań. Temu podporządkowany został układ tematyczny publikacji i jej podział. Odpowiada on częściowo systematyzacji wprowadzonej przez Ustawę o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, która została uchwalona przez Sejm 6 stycznia 2005 roku. Konstrukcja książki odzwierciedla również potencjalne ogniska zapalne w postaci aspiracji Ślązaków, Kaszubów, Mazurów i Warmiaków. Intencją redaktorów było przekazanie Czytelnikom książki stanowiącej kompendium wiedzy na temat działalności stowarzyszeń mniejszości narodowych, etnicznych i postulowanych w III Rzeczpospolitej. Zrozumienie współczesnej sytuacji mniejszości wymagało dokonania historycznego wprowadzenia, dlatego też autorzy dużo uwagi poświęcili kwestiom historycznym. Odniesienia te miały głównie na celu oddanie specyfiki przedstawianych społeczności. Niejednokrotnie ich złożona sytuacja oraz kontrowersje, które wokół nich narosły, wymagały większego nacisku na przedstawienie kontekstu historycznego. Takim przykładem są Żydzi. Stereotypizacja wiedzy na temat tej grupy w społeczeństwie polskim jest bardzo silna, tworząc barierę w zrozumieniu i kontaktach wzajemnych. Z tego względu redaktorzy podjęli decyzję o publikacji dwóch tekstów na temat tej grupy. Punktem wyjścia było przedstawienie uwarunkowań działalności stowarzyszeń mniejszości narodowych w powojennej Polsce oraz podstaw, na bazie których prowadzą one swoją działalność. Kwestie te zostały ujęte w tekstach poświęconych uwarunkowaniom politycznym i społecznym działalności stowarzyszeń oraz prawu do stowarzyszania się mniejszości narodowych. Stanowią one istotny element wprowadzenia do tematyki publikacji. Systematyzacja przyjęta przez redaktorów ma odzwierciedlenie w podziale książki na trzy części. W części pierwszej, poświęconej mniejszościom narodowym, znajdują się teksty przedstawiające Niemców, Białorusinów, Ukraińców, Rosjan, Litwinów, Czechów i Słowaków, Ormian i Żydów. Część druga dotyczy mniejszości etnicznych i ujmuje Romów, Lemków, Tatarów i Karaimów. Część trzecia charakteryzuje mniejszości postulowane, tzn. Ślązaków, Kaszubów, Mazurów i Warmiaków. Opracowanie takiego studium wydaje się bardzo istotne, dotyczy bowiem Polski - państwa, które w przeszłości stygnęło z tolerancji oraz narodowościowej różnorodności. Po II wojnie światowej rządzący realizowali koncepcję państwa jedn narodowego. W tym czasie prowadzenie badań w celu przybliżenia problematyki mniejszości było bardzo utrudnione, a w wielu przypadkach wręcz niemożliwe. Jest rzeczą ze wszech miar wskazaną, aby w okresie nastania swobody poszukiwać i wypowiedzi naukowych podejmować badania, które mogą nad-

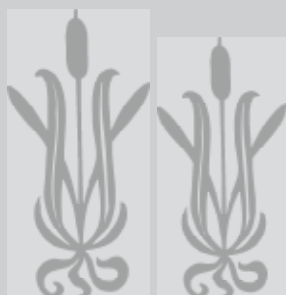
robić te zaległości i przyczynić się do poznania rzeczywistości. Pożądana jest również odpowiednia polityka państwa na rzecz ochrony mniejszości, a także wspieranie jej przez wszystkich, którzy są świadomi znaczenia wyjątkowej spuścizny kulturowej i historycznej dawnej Rzeczypospolitej. Niższe opracowanie ukazuje działalność organizacyjną mniejszości, które zachowały własną tożsamość grupową, różniąc się od większości obywateli Polski. Ich aktywność po 1989 roku znacznie wzrosła. III Rzeczpospolita wyeliminowała dotychczas istniejące bariery, dzięki temu mniejszości mogły się w pełni zaangażować w różne formy działalności kulturalnej, społecznej i politycznej. Inicjatywy wypływające z tych środowisk stopniowo zaczęły się cieszyć coraz większym zainteresowaniem społecznym, co niewątpliwie służy tworzeniu normalnych relacji. Atmosfera ta wywołała też aspiracje narodowe w grupach, które do tej pory pozostawały bierne. Prezentowana książka ma służyć upowszechnieniu wiedzy na temat przejawów aktywności organizacyjnej mniejszości i grup aspirujących do takiego miana. Wprawdzie są prowadzone badania poświęcone tym kwestiom, jednak do tej pory nie dokonano całościowego ich podsumowania i usystematyzowania. Pojawiają się publikacje, które charakteryzują działalność poszczególnych mniejszości w tym zakresie - co nie zmienia faktu, że nie dokonano całościowego bilansu. Zamiarem redaktorów było dokonanie takiej próby, czego wyrazem jest niniejsza książka. Wyrażamy jednocześnie nadzieję, że przyczyni się ona do wzrostu zainteresowania tematyką mniejszościową w Polsce, a samym przedstawicielom tych grup wskaże dalsze kierunki działań oraz pozwoli porównać doświadczenia innych stowarzyszeń.

Zebrał i opracował
Piotr Pochyły

__Dorota Angutek, Kulturowe wymiary krajobrazu. Antropologiczne studium recepcji przyrody na prowincji: od teorii do empirii, Poznań 2013: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, s. 355 (24 arkusze wydawnicze).

Dorota Angutek, etnolog i antropolog kulturowy, adiunkt w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, specjalizuje się w antropologii historycznej, teorii kultury oraz antropologii zmysłów. Napisana książka jest w zamyśle pracą habilitacyjną, która została zgłoszona do przewodu habilitacyjnego na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. W książce autorka wykorzystała do opisu i interpretacji recepcji krajobrazu przez mieszkańców polskiej prowincji osiągnięcia małe jeszcze znanej w Polsce subdyscypliny jaką jest antropologia zmysłów oraz lepiej przyswojone kierunki fenomenologiczne. Występujący w czterech podmiotowych typach krajobraz jest zrekonstruowany jako świat przeżywany, a więc poznawany z pozycji uczestników kultury i w porozumieniu z badanymi. Autorka wykazuje, w sposób typowy dla antropologicznego badania, że fizycznie ten sam krajobraz jest odmiennie postrzegany przez zróżnicowane grupy społeczno-kulturowe, których wyróżnikiem są wykształcenie, zawód, wiek, płeć i pochodzenie społeczne oraz regionalne. Książka podzielona jest na cztery zasadnicze części: historyczną i teoretyczną, w których omówiona jest ewolucja idei Natury, percepcji przyrody i jej przestrzeni; część metodologiczno-empiryczna przedsta-

Adamowi Ziemiemu

wyrazy szczerego współczucia

z powodu śmierci ŻONY

Trzymaj się, jesteśmy z Tobą!

koleżanki i koledzy z Uniwersytetu Zielonogórskiego

wia warsztat pracy badaczki oraz najważniejsze wyniki badań w liczbach; część trzecia zawiera opis wspomnianych czterech typów przeżywanego krajobrazu; całość zamyka próba wskazania determinant, które wpłynęły na wykształcenie się tytułowych czterech kulturowych wymiarów krajobrazu. Praca Doroty Angutek odbiega od poświęconych krajobrazowi zaawansowanych prac geografów humanistycznych i ekologów kulturowych, ponieważ nie traktuje ona krajobrazu ani jako zasobu ani jako obiektywnego świata, który biernie postrzegamy, lecz charakteryzuje go jako rzeczywistość, w której mieszkańcy toczą swe życie angażując się symbolicznie, zmysłowo i praktycznie w przyrodniczą przestrzeń swego codziennego bytowania. Książka zawiera bogatą bibliografię (463 pozycje) oraz kilka przydatnych dodatków: Słownik terminologiczny, Indeks osób, Wykaz rozmówców, kwestionariusze wywiadów wraz z fotografiami oraz zapis przebiegu eksperymentów.

__Barbara Toroń *Przestępczość skazanych kobiet i mężczyzn w perspektywie biograficznej* (wersja papierowa) Książka dostępna w wersji papierowej i elektronicznej - ebook. Wydanie pierwsze, Kraków 2013, Format B5, Objętość 292 strony, Oprawa miękka, klejona, folia matowa ISBN: 978-83-7850-391-0

„Życie człowieka składa się z sekwencji pewnych wydarzeń, które dla każdej jednostki wypełnione są innego rodzaju doświadczeniami, gdyż przeżywa ona emocje i zdarzenia w sposób zindywidualizowany, a więc jedyny

w swoim rodzaju.”

Autorka zgromadziła w swojej publikacji liczne teorie resocjalizacyjne (antropologiczne, psychologiczne, socjologiczne, ekonomiczne) dotyczące jednostek przestępczych w odniesieniu do przebiegu ich życia, a także poszczególnych jego elementów tj. tożsamości, stylu życia i innych. Nieopartym uzupełnieniem badań są materiały biograficzne osiemdziesięciu siedmiu skazanych osób, stanowiących grupę reprezentatywną. Książka jest ważnym i aktualnym głosem w interdyscyplinarnej dyskusji o kondycji pedagogiki resocjalizacyjnej, a także ma duży wkład w badania nad znaczeniem metody biograficznej w naukach społecznych i dziedzinach pokrewnych.

__Beata Trzop, *Dojrzałe, spełnione, niezależne? Kobiety 50+ w socjologicznym zwierciadle*, ss.404, oprawa broszurowa, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013.

„Próbując znaleźć odpowiedź na pytanie kim jest współczesna kobieta dojrzała przyjęto za punkt wyjścia założenie, że dla kobiet 50+ - określanymi jako kobiety dojrzałe, faza życia między średnią a późną dorosłością to początek ważnych zmian, które ukształtują ich życie na dalsze lata. Zmiany biologiczne organizmu związane z procesem starzenia się i przekwitania determinują stan zdrowia fizycznego i psychicznego kobiet. Nowe role społeczne

lokują je w innej przestrzeni, są dotychczasowe role powoli ulegają wygaśnięciu.” (Beata Trzop, *Dojrzałe, spełnione, niezależne? Kobiety 50+ w socjologicznym zwierciadle*, fragment Zakończenia)

„W ocenie recenzowanej rozprawy wyeksponować chciałbym (...) znaczenie społeczne i poznawcze problemów, które poddaje Autorka analizie. Zgadzam się z opinią Autorki, że wybór kobiet 50+ do badań socjologicznych sprzyja ukazaniu mało eksplorowanego przez socjologów zjawiska społecznego, o którym wiedza naukowa ma walory teoretyczne i przydatność praktyczną (...)

Kryteria wyodrębniania stylów życia stosowane przez Autorkę pozwoliły Jej na dokładny opis pięciu stylów życia, z wyraźnym wyeksponowaniem ich odmienności. W tym dokonaniu ukazuje się wyraźna przydatność teoretycznej wiedzy socjologicznej, którą Autorka wykorzystwała wyodrębniając style życia badanych kobiet.”. (prof. zw. dr hab. Edwarda Hajduka, fragment recenzji)

„Książka Beaty Trzop skupia się na bardzo ważnej i właściwie do tej pory nieporuszanej w sposób syntetyczny przez polskich socjologów problematyce kobiet 50+, czyli w fazie średniej i późnej dorosłości, choć fragmentarycznych omówień jest na ten temat nie tak mało. Ma zatem niewątpliwie nowatorski charakter. (...) Praca jest bardzo ciekawa, pionierska, oceniam ją wysoko. Autorka zgromadziła bogaty materiał empiryczny, włożyła w to ogromną pracę. W oparciu o zebrany materiał jakościowy dokonała trafnej analizy typologicznej. Opanowała świetnie kanony socjologii interpretatywnej.”

(dr hab. Anna Wachowiak, prof. WSH TW w Szczecinie, fragment recenzji)

__Leszek C. Belzyt, *Szlachta i mieszczenie herbowi w Pradze na przełomie XVI i XVII wieku (Pozycja majątkowa i społeczna)*, s. 124, B5, oprawa twarda, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

Celem niniejszego, objętościowo skromnego opracowania, które ma przede wszystkim charakter źródłowy, jest zaprezentowanie czytelnikowi polskiemu rozmiaru problemu obecności szlachty w Pradze w okresie rządów Rudolfa II (1576-1612).

[...] Wiodącym przedmiotem badań jest grupa społeczna składająca się z dwóch podgrup: nobilitowanych mieszczan oraz szlachty, która uzyskała prawo miejskie w miastach praskich, szczególnie w latach 1583-1612, a w szerszym czasowym kontekście - w latach 1500-1620. Formalnie w jej skład wchodziło w końcowym okresie panowania Rudolfa II zaledwie około 70 rodzin, czyli około 0,8% mieszkańców całego zespołu miejskiego. W czterech miastach praskich dla tego okresu można jednak odnotować ponadto około 160-170 rodzin mieszczkańskich, które posiadały własny herb (poniżej 2% ludności) oraz „szlachecki” przydomek „von” (po czesku „z” - wraz z nazwą miejscowości), otrzymane od króla czeskiego, którym był w tym czasie król niemiecki z tytułem cesarza rzymskiego. Nadane im wyróżnienie - tak zwany czeski list herbowy (*böhmischer Wappenbrief*) - należy określić jednak jedynie jako „nobilizację mieszczkańską”, a ich samych - jako mieszczan herbowych. Według obowiązujących od początku XVI wieku praw władca czeski nie mógł bowiem samodzielnie spowodować przyjęcia mieszczan do stanu szlacheckiego. Potrzebna do tego była uchwała jednej z izb szlacheckich sejmiku krajowego, czyli izby rycerzy albo izby panów. W interesującym nas okresie zaledwie 12-15% nobilitowanych mieszczan praskich, a więc tych, którzy otrzymali herby z rąk monarchy, osiągnęło następnie przez taką uchwałę prawnie przewidziane przyjęcie do niższego stanu szlacheckiego - mianowicie rycerzy.

Druga podgrupa - szlachta, która uzyskała prawo miejskie w czterech miastach praskich - była znacznie skromniejsza niż na przykład w przypadku ówczesnego Krakowa (tam ok. 160 osób), a znaczna jej część pochodziła z otoczenia dworu cesarskiego.

Cała ta grupa charakteryzowała się daleko posuniętym zróżnicowaniem etnicznym i kulturowym oraz godną uwagi aktywnością społeczną. Powstanie jej w tamtych czasach było możliwe tylko tam, gdzie bardzo bogaci mieszczenie utrzymywali intensywnie kontakty z monarchą i jego dworem zdominowanym przez przedstawicieli bogatej szlachty i arystokracji.

__Leszek C. Belzyt, *Pruska statystyka językowa (1825-1911) a Polacy zaboru pruskiego, Mazur i Śląska*, s. 360, B5, miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

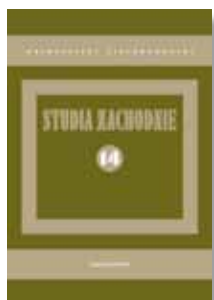
Niniejsze opracowanie ma na celu analizę pruskiej statystyki językowej w jej pierwszym okresie (od 1825 r.) do pierwszej wojny światowej pod kątem danych dotyczących ludności polskiej w zaborze pruskim, na Śląsku i na Mazurach. Badanie obejmuje wschodnie prowincje pruskie: pruską podzieloną przed 1829 i po 1878 roku na wschodnio- i zachodniopruską, poznańską i śląską, a zwłaszcza rejencje olsztyńską (utworzoną w 1905 r. - dla okresu wcześniejszego uwzględniono powiaty, które później weszły w skład tej rejencji), gdańską, kwidzińską, poznańską, bydgoską i opolską. Dodatkowo przeanalizowane zostały pojedyncze powiaty rejencji gąbińskiej, królewieckiej i wrocławskiej, w których występowały większe grupy ludności polskiej. Pruska statystyka językowa miała od samego początku charakter statystyki narodowościowej. Można oczywiście prowadzić długą dyskusję o istocie narodu, świadomości narodowej, nieukształtowanej jeszcze w pełni w pierwszej połowie XIX stulecia oraz o wpływie języka na przynależność narodową poszczególnych jednostek. W praktyce jednak sytuacja jest o tyle prostsza, że nie posiadamy innych danych statystycznych dla tego okresu, jak tylko dane o języku ludności, oraz że zarówno administracja pruska, polskie organizacje narodowe, jak również badacze problemu traktowali statystykę językową jako statystykę narodowościową. W obecnych czasach rezultaty statystyki językowej lub narodowościowej nie wzbudzają takich emocji, jak to było w przypadku statystyki pruskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku. Nawet gdy pominiemy głosy dziennikarzy i polityków, to i tak pozostanie sporo publikacji naukowych, popularnonaukowych i pseudonaukowych, które poruszają ten temat. Uczestnikami dyskusji byli nie tylko badacze polscy i niemieccy, ale również duńscy i francuscy, których to także bezpośrednio dotyczyło. Biorąc pod uwagę całość statystyk narodowościowych, dyskusja miała oczywiście zasięg ogólnoeuropejski. Wynikało to po pierwsze z tego, że ten rodzaj statystyki stawał dopiero pierwsze kroki i kształtował swoje metody spisowe, po drugie - że był to okres narodzin nowoczesnych nacio-

nalizmów narodowych, a po trzecie - że wiele narodów nie miało wtedy własnych organizmów państwowych i problem ich liczebności miał niekiedy zasadnicze znaczenie dla dążeń do własnej państwowości, którą trzeba było również zdefiniować terytorialnie.

___ *Zielona Góra - Chociebuż. Społeczeństwo, rozwój przemysłowy, kultura, Grünberg - Cottbus Gesellschaft, industrielle Entwicklung, Kultur*, red. Günter Bayerl, Leszek C. Belzyt, t. 2, „Zielona Góra - Chociebuż. Dzieje miast i regionów”, „Cottbus - Grünberg. Geschichte der Städte und Regionen”, s. 288, B5, miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

Z pewnym opóźnieniem oddajemy do rąk czytelnika drugi już tom poświęcony historii i teraźniejszości pogranicza śląsko-łużycko-brandenburskiego w serii „Zielona Góra-Chociebuż. Dzieje miast i regionów”. Tradycyjnie jest to wydawnictwo dwujęzyczne: polsko-niemieckie. Pierwszy tom, który ukazał się w 2008 roku, nosił tytuł *Historia społeczeństw i gospodarki*. Niniejszy tom ma trochę inny charakter. Składa się on z dwóch części. Pierwsza z nich koncentruje się na problematyce społeczno-politycznej, druga - na przemianach krajobrazu kulturowego badanych regionów.

___ „*Studia Zachodnie*”, t. 14, red. Dariusz Dolański, s. 346, B5, oprawa miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

Ze spisu treści:

Paweł Karp, *Joannici wobec zagrożenia Nowej Marchii wyprawami husyckimi w latach 1432-1433*

Jarosław Kuczer, *Rola „motywów” i „zastęp” w procedurze prawnej uzyskania tytułu arystokratycznego na Śląsku w nowej polityce Habsburgów po 1629 r.*

Dariusz Łukasiewicz, *Z dziejów profesjonalizacji. Seminarium nauczycielskie w Prusach Po-*

łudniowych (1793-1806) i seminarium sulechowskie
Grażyna Wyder, *Wykłęcia anarchista - rzecz o socjalistce Jadwidze Gulińskiej w Poznaniu w początkach XX w.*

Sławomir Krzyżanowski, *Komunistyczne represje wobec ks. Paula Sauera (1892-1946) w świetle dokumentów Instytutu Pamięi Narodowej we Wrocławiu*

Krzysztof Kostka, *Cmentarz wojenny Armii Radzieckiej im. Kutuzowa w Bolesławcu*

Małgorzata Świder, *Opinie publiczne, pogłoski i zachowania społeczne na Śląsku Opolskim w latach 1945-1947 w świetle sprawozdań i serwisów poufnych Ministerstwa Ziemi Odzyskanych i Ministerstwa Informacji i Propagandy*

Daniel Koteluk, *Rozdźwięk między administracją partyjno-państwową a społeczeństwem na tle katechizacji szkolnej w osadzie wiejskiej Czerwińsk w powiecie zielonogórskim w latach 1952-1956*

Maciej Siwicki, *Procesy dyskontynuacyjne wobec obiektów rezydencjonalnych na obszarze Środkowego Nadodrza w latach 1945-2000*

Damian Utracki, *Zarys dziejów powojennej administracji Ziemi Lubuskiej na przykładzie powiatu ślubickiego*

Arkadiusz Cincio, *Wystawy historyczne realizowane przez zielonogórskie Muzeum w latach 1960-1989*

Marta Kasztelan, *Pamięć zbiorowa i polityka pamięci. Prasa polska i niemiecka wobec czterdziestej rocznicy wizyty kanclerza Willy'ego Brandta w Warszawie*

Arkadiusz Stąbig, *W kręgu sprawy pod kryptonimem „Beta” Ludność ukraińska na Ziemi Lubuskiej w latach 1970-1980w świetle materiałów Służby Bezpieczeństwa*

Kamil Glinka, *Współpraca na pograniczu polsko-niemieckim w latach 1989-1993 - polskie dyskusje i koncepcje*

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Jarosław Kuczer, *Matrykuła ziemskiego księstwa brzeskiego z początku XVIII w. Małgorzata Konopnicka, Szlachta dawnego księstwa głogowskiego według tablic wasalnych z 1752 r.*

Paweł Szymon Towpik, *Ekshumacja żołnierzy niemieckich koto wsi Kietpini(gm. Zielona Góra) w 2010 r. - komunikat*

RECENZJE i artykuły recenzyjne

Adel in Schlesien, Bd. 1: *Herrschaft - Kultur - Selbstdarstellung*, wyd. J. Harasimowicz, M. Weber, München 2010 (Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa, t. 36)

Adel in Schlesien, Bd. 2: *Forschungsperspektiven - Quellenkunde - Bibliographie*, wyd. J. Bahlcke, W. Mrozowicz, współpraca K. Lambrecht, P.M

at'a, M. Ptak, München 2010 (Schriften des Bundesinstituts für Kultur und Geschichteder Deutschen im östlichen Europa, t. 37) (**Leszek C. Belzyt**)
Radosław Domke, *Ziemie Zachodnie i Północne Polski w propagandzie lat 1945-1948, Zielona Góra 2010*, ss. 312 (**Marceli Tureczek**)

Bohdan Halczak, *Polska Zjednoczona Partia Robotnicza w powiecie. Funkcjonowanie powiatowych instancji PZPR na przykładzie Zielonej Góry (1949-1989)*, Zielona Góra 2011, ss. 277 (**Radosław Domke**)

Bogdan Horbal, *Lemko Studies: A Handbook*, New York 2010, ss. 706 (**Stefan Dudra**)

Anitta Maksymowicz, *Emigracja z pogranicza Brandenburskiej, Śląska i Wielkopolski do Australii Południowej w latach 1838-1914*, Zielona Góra 2011, ss. 385 (**Tomasz Nodzyński**)

___ *Z dziejów Nowego Kramaska. Źródła i szkice historyczne*, red. Joachim Benyskiewicz, s. 246, B5, miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

[...] Proponowana czytelnikowi edycja pt. *Z dziejów Nowego Kramaska. Źródła i szkice historyczne*, stanowi swoistą kontynuację dotychczasowych dokonań badawczych lubuskiej historiografii. Pracę tworzą dwie odrębne, zamknięte części. Pierwszą stanowią artykuły związanych z historią wsi w ciągu kilkunastu wieków. Składają się na nią szkice poświęcone ryerczom, właścicielom średniowiecznej osady

(K. Benyskiewicz), spektakularnym XVIII-wiecznym konfliktem oraz zmaganiom o zachowanie polskiej

mowy i tradycji w XIX i XX stuleciu (J. Benyskiewicz). W tej części prezentują również postacie wybitnych kramszczan. Chodzi o ludzi utalentowanych, jak i wyróżniających się odwagą osobistą, których losy spłoty się z dziejami Nowego Kramaska i Babimojszczyzy (artykuły o Marii Zientarze-Malewskiej i Janie Cichym). Tu także znalazły swe miejsce rozważania Wiolety Malinowskiej, związane z folklorem i obyczajami mieszkańców Nowego Kramaska. Jest to próba nawiązania do pionierskich dokonań Marii Zientary-Malewskiej i Wiesława Sautera.

[...] Drugi, szczególnie istotny z badawczego punktu widzenia, element książki zawiera cenne, niepublikowane dotąd materiały źródłowe. Chodzi o wspomnienia nauczyciela Józefa Piątkowskiego, który w Nowym Kramsku pracował w latach 1878-1895 oraz spisaną przez księdza Ignacego Karolewskiego powojenną Kronikę parafii Nowe Kramsko.

Prezentowany tom, z założenia, nie ma charakteru jednorodnej publikacji, nie aspiruje też do miana monografii. Jest raczej próbą wzbogacenia i spopularyzowania wiedzy o wsi i jej mieszkańcach. Dzięki edycjom źródłowym dostarcza bogatego materiału do dalszych badań historycznych. Mam nadzieję, że niniejsze Wydawnictwo będzie kolejną „cegółką” w procesie rekonstrukcji przeszłości i, w skromnym choćby zakresie, przyczyni się do poszerzenia naszych wiadomości o historii regionu.

___ *Ziemia Święta w dobie romantyzmu. Antologia*, oprac. Dorota Kulczycka, s. 222, B5, oprawa miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

Polskie literaturoznawstwo może poszczycić się znaczącymi osiągnięciami w zakresie tworzenia antologii tekstów romantycznych. Zaliczymy do nich między innymi klasyczne już dzisiaj książki, tematycznie związane z kategoriami spacjiowymi i topograficznymi, jak Ryszarda Przybylskiego *Ogrody romantyków* (Warszawa 1978) i *Podróż Juliusza Słowackiego na Wschód* (Kraków 1982), Aliny Kowalczykowej *Pejzaż romantyczny* (Kraków 1982), Jacka Kolbuszewskiego *Tatry w literaturze polskiej 1805-1939* (Kraków 1982), Janiny Kamionki-Straszakowej *„Do ziemi naszej”*. *Podróże romantyków* (Kraków 1988) czy Zofii Trojanowiczowej *Sybir romantyków* (Poznań 1993). W 2012 roku w Warszawie ukazała się ponadto książka Wojciecha Tomasiaka pod zaskakującym tytułem *Inna droga. Romantycy a kolej*. Oczywiście lista byłaby znacznie dłuższa, gdyby uwzględnić antologie dotychczas do monografii poświęconych konkretnym twórcom, zbiory wierszy tematycznych bądź, na przykład, manifesty literackie i teksty programowe.

Pomysł oddawanej aktualnie do rąk Czytelnika antologii zrodził się podczas kilkuletnich studiów nad prozą wspomnieniową (i epistolarną) podróży i pielgrzymów doby romantyzmu piszących o Ziemi Świętej. Trudno podważyć już dziś tezę, że pragnienie pielgrzymek do Grobu Chrystusowego, nieodparta chęć ujrzenia na własne oczy przestrzeni i miejsc biblijnych odradzały się właśnie wraz ze zmierzchem epoki oświecenia. Zmiana w sposobie myślenia następowała powoli, niekonsekwentnie i - rzecz jasna - nierównomiernie. Dużą rolę w przywracaniu

duchowego oblicza Europy, w szczególności zaś „pierwszej córce Kościoła” - Francji, odegrał jej obywatel François-René de Chateaubriand. Mowa tu oczywiście o jego przetłumowanym dziele zatytułowanym *Génie du christianisme* (1802; tłum. polskie: *Geniusz chrześcijaństwa*). Natomiast wydając *Itinéraire de Paris à Jerusalem* (1811; pierwotne tłum. polskie: *Podróż z Paryża do Jeruzolimy*), tenże, bądź co bądź, kontrowersyjny „pielgrzym” wskazywał cel wędrówek i wyznaczał niejednokrotnie peregrynacyjny szlak. Uczył nie tylko swoich rodaków, ale również, co dla nas ważne, wielu naśladowców polskich pisania o poznawanych z autopsji miejscach. Fragmenty jego dzieła, jak również utworów Alphonse'a de Lamartine'a i Marie-Josepha Geramba są istotnymi komponentami niniejszej antologii. Dowodzą realnych związków polskich i francuskich podróży i pielgrzymek romantycznych.

— „Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze” 2011, red. Magdalena Hawryś, Marzanna Uździcka, s. 232, B5, oprawa miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze wchodzi w drugie dziesięciolecie swojego istnienia. Bilans pierwszego okresu funkcjonowania tego forum naukowej współpracy przedstawił jego inicjator, Profesor Stanisław Borawski, w tomie poprzednim.

[...] Zmiana ta nie ma jednak wpływu na profil i program niniejszego periodyku i nie wywołuje potrzeby przekształcania sprawdzonej formuły. Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze będą miały w dalszym ciągu postać spotkań uczonych z różnych ośrodków, którzy prezentują wyniki swych badań. Pragniemy, aby Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Zielonogórskiego był lubianym miejscem, gdzie przedstawiane będą zarówno prace już ukończone, których autorzy dzielą się z audytorium treściami i emocjami wynikającymi z ich działań badawczych, jak i prace w toku, kiedy to spotkanie z zainteresowanymi słuchaczami jest najlepszym remedium na poczucie samotności badacza.

Oddajemy do rąk Czytelnika kolejny, piąty już tom publikacyjnych wersji wykładów przedstawionych przez naszych Gości oraz współpracowników. Także on ma rangę ogólnopolską - autorami są badacze z Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Uniwersytetu Zielonogórskiego. Ponadlokalność periodyku ma swój wyraz także w tym, że tematyka prac jest różnorodna, co odzwierciedla treściowe i metodologiczne bogactwo polskiego językoznawstwa współczesnego. Nasze środowisko jest bardzo zainteresowane kontaktem ze wszystkimi nurtami badań nad językową przeszłością i teraźniejszością.

W niniejszym tomie szczególnie dobrze reprezentowane są zagadnienia odwołujące się do społecznego charakteru języka. Stąd obecność tu takich pojęć, jak: wspólnoty komunikatywne, kształtowanie się wzorów językowych zachowań, ich upowszechnianie, sposób używania języka, innowacja i konwencjonalizacja w komunikacji językowej, dyskurs publiczny oraz pojęć pokrewnych.

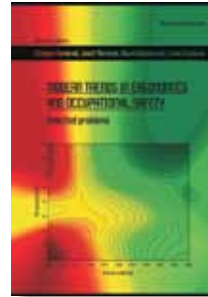
— *Terytoria kultury - topografia obecności*, red. Artur Pastuszek, Stefan Konstańczak, s. 238, B5, oprawa miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

W pierwszej części przedstawiamy teksty dotyczące uniwersalnych aspektów kultury, w tym zwłaszcza zagadnienia związane z historycznymi i ekonomicznymi uwarunkowaniami powstawania i rozwoju poszczególnych kultur. Lektura artykułów zawartych w tym miejscu zarazem wskazuje na trudności w komunikacji międzykulturowej oraz na potrzebę globalnego, transkulturowego spojrzenia na egzystencję jednostek i zbiorowości społecznych. Niemniej istotne dla autorów było wykazanie potrzeby stymulowania rozwoju i zachowania wartości konstytutywnych dla poszczególnych kultur. Zwłaszcza w sytuacji znaczącego poszerzenia się pola przedmiotowego związanego ze wzrostem zarówno liczby elementów poddawanych takiemu opisowi, jak i złożoności metodologicznej, gdy - posługując się interpretacją Morawskiego - niustannie zmieniająca się, przybierająca różnorodne formy przestrzeń kultury staje się terytorium, na którym ustalenie topografii wydaje się niemożliwe, a zatem gdzie wszelkie wykreślone mapy okazują się „niewdzięczne” i badanego obszaru nie daje się uporządkować.

Druga część zawiera teksty dotyczące konkretnych propozycji zmian paradygmatu kulturowego, jakie sformułowano współcześnie, a także analizy procesów transformacji poszczególnych składników kultur. Zaprezentowane teksty dotyczą głównie kultury artystycznej oraz problematyki estetycznej,

sytuując się w obszarze krytycznej analizy mechanizmów współczesnego świata.

Książkę zamyka część poświęcona kategoriom miejsca i przestrzeni w kulturze współczesnej. Zamieściliśmy w niej opracowania, które stanowią nie tylko rzetelną analizę kategorii przestrzeni i miejsca w kulturze, ale również traktują całą kulturę jako przestrzeń i miejsce ludzkiego doświadczenia. Autorzy, których zainteresowania wybiegają poza kulturoznawczy paradygmat, podjęli też problematykę społeczną, medyczną, a także zagadnienia z zakresu astronomii.

— *Modern trends in ergonomics and occupational safety. Selected problems. Scientific monograph*, red. Grzegorz Dudarski, Jozef Martinka, Marek Rybakowski, Ivana Tureková, s. 238, B5, oprawa miękka, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

Monographic collective work entitled “Modern trends in ergonomics and occupational safety. Selected problems” is the result of creative work and research of an international team of researchers, collaborating within the statutory research of the Division of Engineering of Work Environment, at Faculty of Mechanical Engineering at University in the field of development of occupational safety and ergonomics.

The topic of the monograph is divided into four interrelated chapters that cover the latest trends in work safety and ergonomics. There were given the following titles: Part one - Ergonomic system of human - machine - surroundings. Part two - Threats and risks in the work environment. Part three - Modern problems of integrated safety and ergonomics. Part Four - Fire protection of materials in the creation of occupational safety.

The first section provides the key problems of research on workplace ergonomics. The second part is a description of some harmful factors and analysis of occupational risk arising from their influence. In part three the authors observe and analyze new trends in the development of work safety as an integral part of an integrated safety. The book ends with chapter four, which is about issues of fire protection and its impact on working conditions.

To conclude the introduction we draw attention to the great amount of subjects taken issues. Ergonomics, work safety, fire protection and other components of an integrated security are present in every branch of industry, in every workstand and the latest research trends should be the ground for the continuous development of knowledge in this field.

The book that is put into the hands of readers of the book, have a certain advantage. It is certainly the fact that different parts of it may be isolated problems to study, which is advised by the authors.

— *Marek Biszczyński, Die ältesten Stadtbücher von Sprottau/Szprotawa. Ein Beitrag zur Erforschung des Frühneuhochdeutschen in Niederschlesien*, s. 420, B5, oprawa twarda, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra 2013

Nach der Lektüre eines beliebigen Handbuchs, in dem die Geschichte einer Sprache im traditionellen, diachronischen Überblick verfolgt wird, kann der Leser oftmals einen beunruhigenden Eindruck haben, nach wie vor breite Lücken in seinen Informationen und Kenntnissen der Sprachvergangenheit zu haben, nicht auf jede Frage eine zufriedenstellende Antwort gefunden sowie die Thematik nicht in jedem historischen, sozialgeschichtlichen und -politischen oder linguistischen Aspekt ergründet zu haben. Auf jeden Fall öffnet jeder folgende Schritt in die Tiefe der Sprachgeschichte noch breitere und „tiefer“ Aussichten, die auf genauere Erörterungen immer noch warten, wie auch neue Perspektiven weiterer möglicher Untersuchungen, die den interessierten Forscher anlocken. Neugierigen Lesern stehen zwar eine ganze Reihe Nachschlagewerke, Monographien, Bearbeitungen, Glossare, Anthologien, Lehrbücher oder auch detailliertere Forschungsberichte und Beiträge zur Verfügung - und dies sowohl auf der rein linguistischen als auch auf der soziolinguistischen oder historischen Ebene dieses interdisziplinären Wissenschaftsbereiches, welcher die Sprachgeschichtsforschung ist, jedoch vermögen all diese oft wirklich ausgezeichneten Abhandlungen nicht alle Aspekte, Niveaus, Nuancen oder Betrachtungsmethoden zu vereinen.

zabrata Ewa Popiłka
Oficyna Wydawnicza